

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان :

پیامدهای ترک امر به معروف و نهی از منکر در اجتماع

نویسندگان :

دبیر :

کبری خورشیدوند

اعضا:

آزاده محمدی بصیر

الهام مرادی علیا

زینب رضایی

فاطمه تپانه

چکیده :

در جوامع معاصر با افزایش جرم ها و جنایت های فردی و اجتماعی نیاز شدید تری به روی آوردن به آموزه های دینی احساس می شود .

از میان آموزه های دینی امر به معروف و نهی از منکر از جایگاه ویژه ای برخوردار است .

و ترک آن به مراتب در جامعه پیامد ها و عاقبت دنیوی و اخروی بر جای خواهد گذاشت .

ما در این پژوهش بر آنیم تا با روش کتابخانه ای و شیوه فیش برداری و پردازش اطلاعات بدانیم پیامد های امر به معروف و نهی از منکر در اجتماع کدامند .

کلیدواژه : قرآن - امر به معروف و نهی از منکر - دنیا - آخرت

امر به معروف و نهی از منکر توصیه کردن و یا دستور دادن فرد مسلمان به دیگران به انجام آنچه از نظر عقل و شرع اسلام خوب در نظر گرفته می شود .

و نهی از منکر یعنی دستور دادن یا توصیه کردن از سوی فرد مسلمان به دیگران به انجام ندادن آنچه از نظر عقل یا شرع اسلام بد در نظر گرفته شده است .

این دو فریضه عظیم از واجبات اسلامی است که آیات متعددی از قرآن بر ارزش آن گواهی می دهد .

برای مثال خداوند در سوره های آل عمران و اعراف مردم را به امر به معروف و نهی از منکر دعوت می کند .

و در آیات دیگری از قرآن از عواقب پیامدهای _ پیامد به معنای عارضه ، عقبه و یا باز تاب می باشد . هولناک ترک این دو فریضه الهی سخن به میان می آورد . بنابراین با توجه به اینکه اندوخته های فکری انسان با گذشت زمان به دست فراموشی سپرده می شود ^۱ .

نیازمند یاد آوری پیوسته این اندوخته ها هستیم که این یاد آوری همان امر به معروف و نهی از منکر است . که زمینه ساز رفتار شایسته و در نتیجه تقویت کننده افکار صحیح می باشد .

و از دلایل اهمیت آن این است که در صورت ترک این دو فریضه الهی عواقب عظیم آن گریبانگیر هر دو گروه ترک کننده امر به معروف و نهی از منکر خواهد شد .

آنچه در جامعه کنونی موجب روی آوردن و ضرورت چنین موضوعی شده است این است که مفاسد اجتماعی _ اجتماع به گروهی از مردم اطلاع می شود که دارای ارزش های واحدی هستند _ شیوع پیدا کرده و هر روز نسبت به قبل تسلط اشراک بیشتر می شوند .

و دشمنان اسلام دست به هنجار شکنی و جرم و جنایت زیادی می زنند . بنابراین ما در این پژوهش اهدافی از جمله ارتباط ترک امر به معروف و نهی از منکر در شیوع مفاسد اجتماعی و تبدیل منکر به معروف در جامعه ، افزایش جرم در جامعه ، سقوط فرهنگ خودی و اعتلای فرهنگ بیگانه و عقوبت های الهی ترک این دو فریضه را دنبال می کنیم

ترک امر به معروف و نهی از منکر در اسلام اصلی به نام اصل امر به معروف و نهی از منکر وجود دارد . این اصل می بایست مصلحین زیادی را به وجود آورده باشد . البته نباید انتظار داشت که به همان اندازه که قبلاً ادیب یا حکیم یا فقیه یا منجم یا ریاضی دان داشته این می بایست مصلح اجتماعی و دینی داشته باشیم .

اینقدر مصلح نداشته ایم و سخن از اصلاح کمتر شنیده ایم که فکر نمی کنیم این هم یک شأن بزرگی است و شایسته ی انسان های بزرگ است .

اگر به ما بگویند امیرالمومنین یا سید الشهداء مردی بود حکیم ، همه معنای این کلمه را می فهمیم و این را مدحی برای آن حضرت می شماریم .

و همچنین امت اگر بگویند مردی بود فقیه و عارف به احکام الهی ، یا بگویند مردی بود خطیب و فصیح و بلیغ . ولی اگر بگویند مصلح بود چیز خاصی از این کلمه برداشت نمی کنیم و چندان به نظر ما مهم نمی آید .

در صورتی که از همه شئون بالاتر از همین است و خودشان هم همین اسم و همین شأن را برای خود پسندیده اند .

علی (ع) می فرماید :

خدایا تو می دانی من نه در پی ریاست و زعامت و حکومت و نه طالب مال و ثروت دنیا ؛ من فقط مردی مصلح می باشم .

می خواهم نشانه های از بین رفته ی دین را بر گردانم و در بلاد تو اصلاحی به عمل آورم .

تا ستمدیدگان در امان قرار گیرند و حدود تو جاری شود^۲.

سید الشهداء در وصیتی که هنگام حرکت نوشت و به برادرش محمد بن حنیفه داد می نویسد :

من برای هوا و هوس قیام نکرده ام .

من مردی اخلاک‌گر و ستمگر نیستم ، فلسفه ی قیام من و نهضت من اصلاح طلبی است ، من مردی مصلح می باشم^۳.

بنابراین اگر ما می خواهیم این اصل فراموش شده را زنده کنیم باید مکتبی و روشی به وجود آوریم عملی نه فتوا زمانی و در عین حال اجتماعی نه افرادی و در عین حال منطقی و مبتنی بر اصول علمی و اجتماعی . در این وقت است که صدر صد امید موفقیت هست .

یگانه چیزی که در هیچ زمانی ممکن نیست به طور کلی جلو آن گرفته شود و هیچ قدرتی نمی تواند بکلی از آن جلوگیری کند .

همین امر به معروف و نهی از منکر تنها گفتن و جنجال کردن و بعد هم اعمال زور و فشار باشد . ممکن است موانعی پیش بیاید ولی اساس امر به معروف و نهی از منکر نیکوکاری است .

مگر ممکن است کسی بخواهد از خود گذشتگی کند و خود را در خدمت خلق خدا قرار دهد ، بخواهد خودش خوب باشد و به مردم خوبی کند و آنگاه قدرتی بتواند جلو خوبی خود او جلو خوبی کردن او را بگیرد ؟

مگر می شود به مردم گفت خوب نباشید و به دیگران خوبی نکنید .

^۲ نهج البلاغه خطبه ۱۲۹
^۳ مقتل خوارزمی ج ۱ ص ۱۸۸

در حدیثی از امام علی (ع) در خطبه ای پس از حمد و ثنای الهی می فرمایند :

پیشینیان شما هلاک شدند ؛ چرا معصیت می کردند ، و خدا شناسان و علمای دین ، آنها را از انجام معاصی نهی نمی کردند ؛ و وقتی انجام گناهان را ادامه دادند و بزرگان دین و خوبان ، آنها را نهی نمودند ، عذاب ها بر آنان نازل شد .

بنابراین امر به معروف و نهی از منکر کنید . (تا مستحق عذاب الهی نشوید) .

در این حدیث امام (ع) به وظیفه بزرگ علماء و مسئول بودن آنان در قبال انحراف و سرپیچی از فرمان های الهی و نیز عواقب از انجام ندادن وظیفه از ناحیه ایشان اشاره فرموده و تأکید می کند قبل از آن که مردم در مقابل خداوند پاسخگو باشند علما و اهل اطلاع از احکام الهی در نزد خداوند مسئول اند ، و مردم باید از علماء پیروی کنند و احکام دینی را سؤال کنند زیرا هنگام نزول عذاب ، عالم و جاهل هر دو با هم مورد عقاب قرار خواهد گرفت و مردم به دلیل رعایت نکردن حلال و حرام در دین و علماء به دلیل ترک امر به معروف و نهی از منکر مسئول هستند .

نتیجه ترک امر به معروف و نهی از منکر کسانی که وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را بر عهده دارند اگر از آن غفلت کنند و یا عمداً تن به مشکلات آن نسیارند ، زمینه تبدیل منکر به غیر منکر را فراهم می کنند .

مردم به استناد این که اگر این کار قبیح است چرا علما ساکت هستند ؟ چرا مردم احساس خطر نمی کنند ؟ و و صدها سؤال دیگر که دچار اشتباه می شوند آن ها را در نتیجه به سوی منکر سوق می دهند .

پی آمد این بی توجهی ، بی غیرتی عمومی ، عدم رعایت حجاب اسلامی ، ترک تعهدات اخلاقی ، بی تفاوت شدن جوانان و احیاناً تجاوز به حقوق دیگران را در پی خواهد داشت .

و در نتیجه همگی در آشی که بر پا می شوند چه مؤمن و چه کافر خواهند سوخت .

ترک امر به معروف و نهی از منکر موجب سلب برکات است ، نزول برکات الهی به مقدار اخلاص بندگان بستگی دارد .

وقتی در عمل بندگان اخلاص باشد ، مردم به خودشان واگذار می شوند ، بنابراین هنگامی که گناه جامعه را فرا گیرد و همبستگی و همراهی در امور خیر و رسیدگی به ایتم و فقراء قطع شود و مردم به گناه و اسراف و تبذیر رو می آورند و کسی هم اعتراض نکند ، نزول باران کم می شود و اشرار بر اهل آن دیار مسلط می شوند .

آنگونه که در قرآن می فرماید :

« و لو ان اهل القرى آمنوا و اتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء » . (اعراف ، ۹۶)

اطاعت از خداوند در نماز و روزه و حج و عمره به خودی خود بسیار مطلوب است ولی قبل و بعد از تحقق عمل ، شرایطی وجود دارد که اگر به آن ها توجه نشود ارزش عمل از بین می رود .

مثلاً نمازی مورد قبول است که نمازگزار را از فحشاء و منکر باز دارد و روزه ای قبول است که احساس همدردی با گرسنگان و انگیزه ترک گناه را تقویت کند . و حج و عمره ای پذیرفتنی است و سبب ورود به بهشت می شود که انسان بتواند تا چهل سالگی گناه نکند و عنوان حاجی برای شهرت و ریا نباشد .

در این صورت امکان ورود به بهشت را خواهد داشت .

ترک امر به معروف و نهی از منکر موجب لعن الهی می شود .

امیر المومنین (ع) فرمودند : « همانا داستان گذشتگان و عذاب های بنیان کن خدا و سختی هایی که در روزهای عذاب به آنان فرود آمد را به خاطر دارید .

پس وعده عذاب او را نباید دور بدانید و الا در عذاب گرفتار می شوید و با سبک شمردن عذاب ، به گمان در امان بودن ، گرفتار خواهید شد .

خداوند سبحان مردم پیشینیان را عذاب نکرد مگر برای آن که امر به معروف و نهی از منکر را ترک کردند و مردم را از منکر باز نداشتند ، بر این اساس خداوند مردم بی خرد آن زمان را لعنت فرمود به خاطر نافرمانی کردن و خردمندان را به جرم نهی نکردن مردم از گناه عقاب نمود . نهج البلاغه خطبه ۱۹۲ ، ص ۲۹۹

منابع :

۱. قرآن کریم

۲. نهج البلاغه ، ترجمه دشتی ، محمد ، تهران ، انتشارات دار العلم _ ۱۳۷۶

۳. مطهری ، مرتضی ، حماسه حسینی ، تهران ، صدرا ، ۱۳۶۳

۴. کلینی ، فروغ کافی ، ج ۵

۵. مرکز تحقیقات اسلامی سپاه ، امر به معروف و نهی از منکر ، نمایندگی ولی فقیه در سپاه ، پاییز ۱۳۷۱

۶. مریجی ، شمس اله ، تبیین جامعه شناختی واقعه کرب و بلا ، انتشارات مؤسسه آموزش و پژوهشی امام خمینی رحمه الله ، قم ، ۱۳۸۶

۷. اکبری ، محمد رضا ، قطره زلال ، انتشارات معروف اسفند ۱۳۸۰ ، چاپ اول

۸. [www . Hawzah . Net](http://www.Hawzah.Net)

۹. www.img.ir

۱۰. کتاب امر به معروف و نهی از منکر ، محسن قرائتی ، تهران ، مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن ، ۱۳۷۶

۱۱. کتاب امر به معروف و نهی از منکر در قرآن ، مهدیه سروش ، اداره آموزش عقیدتی سیاسی ۱۳۸۷

۱۲. تفسیر المیزان ، محمد حسین طباطبائی ، محمد باقر همدانی ، قم ، انتشارات اسلام ۱۳۸۸

۱۳. چهل حدیث در اهمیت امر به معروف و نهی از منکر ، محمد مهدی اشتهاوردی ، انتشارات مهر ۱۳۷۶

۱۴. فروغ دین ، محمد شیرازی ، مصطفی زمانی ، انتشارات پیام اسلام

۱۵. کتاب ده گفتار ، استاد مرتضی مطهری ، تهران ، انتشارات صدرا ، ۱۳۸۸

۱۶. چشمه سار معرفت ، نویسنده سید محمد رضا علم الهدی ناشر : انتشارات رسول اعظم (ص) چاپ و نوبت چاپ : افق ، اول زمستان ۱۳۸۸

۱۷. بیست گفتار شهید مطهری ، وسائل الشیعه ج ۱۶ ص ۱۳۲

۱۸. المیزان جلد ۱۲ ، ص ۳۴۲ ، (۳) آیه ۶۷ ،

۱۹. آثار امر به معروف و نهی از منکر و پیامدهای ترک آن از دیدگاه نهج البلاغه ، اسماعیل ملکوتی خواه

۱۹. مجموعه مقالات همایش ملی نظارت همگانی ، خرم آباد دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد ص ۱۱۱ و ۱۱۷

۲۰. ارشاد القلوب الی الصواب « الدیلمی » ج ۱ ، ص ۱۸۳ ، ۱۰ علی اصغر رضوانی

۲۱. مدینه فاضله در پرتو امر به معروف و نهی از منکر ، قم ، انتشارات مسجد

سمی، [۱۹:۳۸ ۰۳، ۰۱، ۱۹]

قدس جمکران ۱۳۸۶ ش اول ص ۳۱

۲۲. الحیاء ، ترجمہ احمد آرام ، ج ۱ ، ص ۴۱۳
۲۳. پرتو اجابت کتاب ، کتاب تحف العقول عن آل الرسول (ص) ص ۲۳۷
۲۴. اکبرب - محمدرضا - قطره ی زلال - ص (۱۷۶- ۱۷۷)
۲۵. اخلاق اجتماعی ، محمدباقر تحریری ص ۲۰۷ تا ص ۲۰۹
۲۶. آل عمران -ایہ ۱۱۰
۲۷. مطہری - مرتضی - همان - ص ۲۰۶
۲۸. مطہری مرتضی همان ص ۲۰۶
۲۹. همان ص ۲۰۷